

Zbigniew Sareło

"Gemeinwohl und
Gessellschaftsordnung (The common
good in our changing world)",
Johannes Michael Schnarrer, Wien
1997 : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 34/1, 148-149

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mieczysław Markowski, *Od katechezy misyjnej do fakultetu (1966–1997)* oraz tegoż autora *Złoty wiek (1397–1500)*;

Wiesław Franciszek Murawiec, *Scholastyka–humanizm–reformacja (1500–1603)*;

Stanisław Piech, *W czasach sarmatyzmu (1603–1780)*;

Marian Kanior, *Lata przemian i upokorzeń (1780–1880)*;

Stanisław Piech, *Odbudowa dawnej świętości (1880–1918)* oraz tego samego autora *Znowu sławny z nauki (1918–1939)*;

Mieczysław Barcik, *Okupacja–Wyzwolenie–Likwidacja (1939–1954)*;

Adam Kubiś, *A jednak przetrwał (1954–1981)*; i wreszcie ostatni artykuł, będący dziełem dwóch autorów, tj. Adama Kubisia i Jana Szczurka, *Nowy etap (1981–1997)*.

Mamy więc wiek po wieku przedstawioną ciągłą historię Wydziału z jej przemianami i towarzyszącymi trudnościami. Rozprawy te poprzedzone są Słowem wstępnym Wielkiego Kanclerza Akademii, księdza kardynała Franciszka Macharskiego, Przedmową Rektora PÁT ks. Prof. A.Kubisia oraz wprowadzeniem redaktora Księgi S. Piecha.

Prezentowane prace są napisane przez autorów, którzy są znakomicie obeznani z historią minionego okresu istnienia Uniwersytetu Krakowskiego i jego teologicznego wydziału, poczynając od zarania na współczesności kończąc.

Z przedstawionych we wnikliwych rozprawach omówień dziejów zarówno całego uniwersytetu jak i Wydziału Teologicznego jasno wynika, że właściwie przez cały czas trwania Wszechnicy Krakowskiej towarzyszyły jej różnorakie trudności w różnym nasileniu się objawiające. Poczynając od prób założenia uniwersytetu przez króla Kazimierza Wielkiego, kiedy to biskup krakowski Boddzanta został pominięty w rozmowach na temat mającej powstać uczelni, czy w czasach sarmackich – lata upokorzeń, następnie długotrwałe konflikty między Wydziałem Teologicznym a kardynałem Janem Puzyrą na przełomie XIX i XX wieku związane z obsadą katedry, poprzez różnorakie zagrożenia płynące z zewnątrz, jak germanizacja w czasach zaboru austriackiego, okupacji hitlerowskiej, na likwidacji Wydziału Teologicznego przez władze komunistyczne kończąc.

„A jednak przetrwał” czytamy w końcowym artykule ks. Rektora A. Kubisia. I wszystko wskazuje na to, gdy czytamy ostatni artykuł *Nowy etap 1981–1997*, że Papińska Akademia Teologiczna jako kontynuatorka Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego będzie w przyszłości ową perłą, dającą kulturze i narodowi polskiemu wykształconych teologów, dobrze przygotowanych dla podniesienia poziomu teologii i duchowej kultury narodu.

Całość Księgi Jubileuszowej zdobiją 133 fotografie czarno-białe i kolorowe związane z materialnymi śladami minionych stuleci Uniwersytetu Jagiellońskiego. Najwięcej ilustracji stanowią portrety wybitnych profesorów, ale także wiele jest zdjęć związanych z czasami najnowszyimi życia krakowskiej uczelni. Cały ten materiał ilustracyjny ożywia świadomość czytelnika i czyni Księgę Jubileuszową bliską każdemu badaczowi naszej przeszłości. Chwała organizatorom obchodów wielkiego Jubileuszu i uznanie autorom prac!

Szkoda jeno, że tak mało ludzi wie o tej Księdze.

Stanisław A. Porębski

Johannes Michael Schnarrer (Hrsg.), *Gemeinwohl und Gesellschaftsordnung (The common good in our changing world)*, Herold-Verlag, Wien 1997, ss. 196.

Myśl wybitnych uczonych na ogół znajduje szeroką recepcję i budzi zainteresowania badawcze. Ich wyrazem są m.in. towarzystwa, których celem jest zgłębianie bogactwa dorobku intelektualnego danego naukowca. Do takich uczonych należy austriacki etyk Johannes Messner (1891–1984). Jego koncepcja prawa naturalnego budzi zainteresowania badawcze nie tylko w Europie, ale też i w Azji. Wyrazem tego zainteresowania są już dwa wydania jego dzieła *Das Naturrecht* w języku japońskim i przygotowywane w języku koreańskim. O różniące recepcji myśli austriackiego etyka w Japonii może też świadczyć fakt utworzenia tam samodzielnej gałęzi wiedeńskiego Messner-Gesellschaft. Nic więc dziwnego, że trzecie spotkanie tegoż Towarzystwa (25–28.09.1995), którego owocem jest omawiana publikacja,

odbyło się w japońskim mieście Nogoya. Referaty na tej konferencji, obok znanych uczonych obszaru języka niemieckiego, jak np. Anton Rauscher i Rudolf Weiler, wygłosili filozofowie japońscy, w Europie niemal zupełnie nieznanymi.

Trzecie spotkanie Towarzystwa Messnera poświęcone było zagadnieniu dobra wspólnego. Podstawą rozważań była koncepcja J. Messnera, w której dobro wspólne jest ściśle powiązane z prawem naturalnym oraz pozytywnym. Poszczególni autorzy odnaleźli w tej koncepcji wiele interesujących implikacji. I tak np. W. Schmitz w poglądach J. Messnera odnalazł idee, które współcześnie rozwijane są w tzw. etyce instytucjonalnej (*Institutionethik*). W uzasadnieniu tego stwierdzenia wskazał on m.in. na tezę Messnera odnoszącą się do etycznej funkcji instytucji, która polega na dookreślaniu celów działania. Ludzie charakteryzujący się identycznymi cnotami moralnymi, ale usytuowani w kontekście różnych instytucji, będą stawiać sobie odmienne cele i dążyć do nich kierując się inną motywacją.

Akira Mizunami uzasadniał w swym artykule, że Messnera teoria prawa naturalnego i dobra wspólnego jest solidną podstawą do przeciwstawienia się społecznie destrukcyjnym, jego zdaniem, a w Japonii szeroko rozpowszechnionym poglądom neokantowskim oraz racjonalistycznym. Prowadzą one bowiem do negowania wszelkich zasad życia społecznego. W kolejnym artykule Anton Rauscher w oparciu o idee Messnera i Jana Pawła II rozwijał tezę, że prywatna własność winna służyć pracy. Natomiast Hiroshi Takahashi od Messnera czerpał inspiracje i argumenty do uzasadnienia potrzeby podporządkowania postępu technicznego wymogom etycznym. Na tej drodze tylko, jego zdaniem, można uchronić naturalne środowisko przed degradacją.

Wiele zastanawiających oraz inspirujących treści zawiera artykuł Hiroichi Iyemoto pt. *A Common Good in the Economic Ethics of Systematic Transformation in Eastern Europ: A Way from Pseudo-Socialism to Pseudo-Capitalism* (s. 131–151). Autor krytycznie w nim ocenia przemiany ustrojowe w krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Do zasadniczych błędów zaliczył on naśladowanie modelu społeczno-ekonomicznego wypracowanego na Zachodzie i usiłowanie gwałtownego jego wprowadzenia pod auspicjami międzynarodowych instytucji finansowych. W uzasadnieniu tej tezy można odnaleźć wiele trafnych spostrzeżeń, ale też nie brak pewnych uproszczeń w jego ocenie procesów przeobrażeń w Europie Środkowej i Wschodniej. Widzi on jednak szansę pomyślnego zakończenia reform, gdyż w krajach tych, jego zdaniem, jest stosunkowo wysoki poziom edukacji i poczucia moralnego zakorzenionego w chrześcijańskim humanizmie. Efektywność zaś reform, według niego, będzie uzależniona od wykorzystania ludzkiego potencjału, umiejętności i woli dokonywania osądów etycznych podejmowanych rozważań oraz moralnej odwagi do poszukiwania własnej, lepszej drogi budowania dobra wspólnego.

W omawianej publikacji znajdujemy jeszcze artykuły kilku innych autorów japońskich i niemieckich. Wszystkie one dotyczą problematyki dobra wspólnego (choćby tylko pośrednio) i nawiązują do myśli J. Messnera.

Publikacja zawierająca materiały z Trzeciego Spotkania Naukowego Towarzystwa Messnera jest warta polecenia wszystkim zajmującym się problematyką prawa naturalnego i etyką społeczną z wielu powodów. Tu wystarczy wskazać dwa z nich. Pierwszym z nich jest bogactwo myśli J. Messnera, które autorzy omawianej publikacji zgłębiają i przybliżają. Drugą zaś racją jest fakt, że mamy w niej dostęp do rzadko spotykanej interpretacji myśli europejskiego autora przez japońskich myślicieli.

Zbigniew Sareło

Alfio Spampinato, *L'economia senza etica e' diseconomia. L'etica dell'economia nel pensiero di don Luigi Sturzo*, Centro Internazionale Studi Luigi Sturzo, Il Sole 24 Ore Libri, Milano 1996, ss. 136.

Uczestnictwo człowieka w życiu ekonomicznym koniecznościowo implikuje pytanie o relację ekonomii i etyki, mimo iż dziedziną działalności ekonomicznej i dyskurs moralny posiadają inny charakter i walor. Jednakże chcąc całościowo ująć osobę ludzką w perspektywie jej